

1124567

הרב פישל בידרמן

כולל "אור מנחם" - לעלוב

אלעד

1124567

כמה תיבות יש במגילת אסתר

אוצר החכמה

לכבוד מערכת הקובץ הנפלא "פעמי יעקב", הע"י.

אבקש להציע קושיה שהתעוררה לי אגב עיוני בהלכות מגילה, ומאת הלומדים והמעיינים אבקש, באם יש בידכם תשובה נאותה לקושיתי - אנא הודיעוני וישר כחכם למפרע.

בשו"ע או"ח (תרצ, ג) כתב: "צריך שתהא כל המגילה כתובה לפניו לכתחילה, אבל בדיעבד - אם השמיט הסופר באמצעה תיבות, אפילו עד חציה, וקראם הקורא בע"פ - יצא". ובמשנ"ב שם (סק"ט) כתב: "וחציה - יש לעיין אם כשרה בדיעבד", ועי"ש בשעה"צ (סק"ח), שמדייק מדברי הראשונים לכאן ולכאן.

כיום, שבכל מחשב פשוט קיימת אפשרות למנות ולספור את תיבות התורה בקלות, בדקנו את מספר התיבות שבמגילת אסתר והסכום עולה ל- 3047, לאור זאת צע"ג על דברי המשנ"ב, כיצד יתכן שיחסר בדיוק חציה של מגילת אסתר, מכיון שאין המדובר במספר זוגי, יתכן רק שיחסר רובה או מעוטה ולא חציה. ואין לומר שכוונת המשנ"ב להסתפק באופן שחסרה רק חציה של תיבה, כך שנשאר בדיוק חצי מהמגילה כתובה, שהרי כתב שם בבה"ל על אתר (ד"ה אבל אם), שאם חסר חצי תיבה, דינו כאילו חסרה כל התיבה.

ודוחק לומר שהמשנ"ב הסתפק בזה משום שלא ידע מנין הפסוקים שבמגילה, שהרי אין המדובר בספר גדול כספר ישעיהו וכדומה שקשה למנות את פסוקיו, ואף בלא תוכנת מחשב כלשהי ניתן למנות את התיבות בזמן קצר, ובפרט שבשעה"צ דייק דבריו מדקדוק לשון הראשונים [וראה גם במעשה רוקח על הרמב"ם (מגילה ב, י) שג"כ דייק מהרמב"ם שאם חסרה בדיוק חציה פסולה], ובכן, האם ניתן לומר על כל הראשונים הנ"ל שלא ידעו מנין הפסוקים במגילת אסתר - אתמהה!

לפשוט ספיקו של המשנה ברורה

מענין לענין אזכיר קושיה נוספת מש"ב הרב זאב סופר שליט"א, על דברי המשנ"ב הנ"ל.

במשנ"ב הסתפק מה הדין במגילה שחסר בה בדיוק חצי תיבותיה אם כשרה או לאו, ודייק מדקדוק לשון הראשונים לכאן ולכאן, ולכאורה הדברים תמוהים, שהמעין בגוף דברי הראשונים באותה סוגיה ימצא להדיא מה היא דעתם במגילה שחסר חציה. ונקדים את עיקר דברי הגמ' למען יתבארו הדברים באר היטב.

במסכת מגילה (יז, א) תנן: "היה כותבה, דורשה ומגיהה - אם כיוון לבו יצא ואם

[אוצר החכמה]

לאו לא יצא". ומקשה הגמ' שם (יח, ב): כיצד יתכן שהכותב את המגילה יצא ידי חובתו בכך, הרי בשעה שכותב את המגילה עדיין אין לפניו מגילה כשרה לקרות בה והרי הוא כקורא בע"פ שלא יצא. ומתרצת הגמ', שמדובר שעומדת לפניו מגילה כשרה וקורא פסוק פסוק מהמגילה הכשרה ואח"כ מעתיקו למגילה שכותב עתה, שנמצא שקרא את כל פסוקי המגילה מתוך מגילה כשרה, ע"כ מהגמ'.

הר"ן (ה, א בדפי הרי"ף) הביא קושית הרשב"א, מדוע אם היה כותב פסוק פסוק וקוראו הרי הוא כקורא ע"פ, הרי מתבאר באותה סוגיה (וכן נפסק להלכה בסעיף דידן), שאם השמיט הסופר תיבות במגילה אפילו עד חציה וקראם בע"פ - יצא ידי חובתו ואינו נחשב כקורא ע"פ, וא"כ כשכותב כל פסוק וקוראו היה צריך לצאת ידי חובתו, שהגם שבפסוקים הראשונים שכתב במגילה (עד חציה) עדיין היתה המגילה פסולה וממילא נחשבת קריאתו זו כקורא ע"פ, אך כאשר הגיע לפסוקים שלמעלה מחציה כבר היתה המגילה כשרה ואז נחשבת קריאתו כקורא מתוך הכתב. ומכאן קושיה זו הוכיח, שמגילה שחסר בה בראש הספר עד "איש יהודי" פסולה אפילו בדיעבד (ועי' בבה"ל תרצ, ג ד"ה אבל, עוד שיטות בזה).

ומהרא"ש (סי' ד) מבואר שחולק על חידושו של הרשב"א. וכתב הב"ח שהרא"ש לא הוקשה לו קושית הרשב"א, לפי שסובר שאם היה כותב פסוק פסוק וקוראו היה פסול אף בדיעבד משום שלא קראה רובה מתוך הכתב, וז"ל: "ולפחות בדיעבד בעינן [שתהא כתובה] רובה, והכא אפילו רובא לא הוי, כדפרישית", עכ"ל הב"ח, עיש"ה איך שמבאר פירושו בלשון הגמ'.

ומעתה לכאורה ספק המשנ"ב נפשט להדיא מדברי הראשונים הנ"ל, שלהרא"ש - מגילה שחסר חציה פסולה, שאם לא כן לא מובנת קושית הגמ', שהרי אם כותב פסוק פסוק וקורא אותה, נמצא שכאשר כותב את התיבה שמשלימה לחצי, כבר המגילה כשרה ואז הוא קורא מתוך הכתב והדרא קושית הרשב"א לדוכתא, למה שלא נעמיד את המשנה כפשוטה, שכותב פסוק פסוק וקורא אותה, ובע"כ שגם כאשר חסר בדיוק חציה ג"כ פסול אפילו בדיעבד, מאידך - הר"ן שלא תירץ תירוץ זה מבואר שסובר שמגילה שחסר חציה בדיוק - כשרה, ולכן הוצרך לחדש שפסול מכאן זה שחסר בה מתחילתה עד "איש יהודי".

ולפי זה דברי השער הציון צע"ג, שדייק מדברי הרא"ש שכשרה, ולפי המבואר הוא כמעט מפורש ברא"ש לפסול. וכן מה שהוצרך לדייק מהר"ן והשו"ע (דקאי בשיטת הר"ן) שכשרה, הרי הוא מוכח מדבריהם מניה וביה, מדלא תירצו בפשיטות כתירוץ הב"ח והוצרכו לחדש דין חדש, ובע"כ דס"ל דחציה ממש כשרה. והקושיה מקבלת משנה תוקף, מכך שבבה"ל על אתר העתיק דברי הראשונים הנ"ל וכן את דברי הב"ח, ועכ"ז עדיין עמד בספיקו, ומצוה לישב.

הרב יוסף פרץ

פנמה

אוצר החכמה | אידיש 1234567 |

לברך ברכה שלא נזכרה בתלמוד

אנא

בשו"ע או"ח (סי' מו, ו) כתב: "יש נוהגין לברך הנותן ליעף כח, ואין דבריהם נראין", ע"כ. ובב"י כתב הטעם, שאע"פ שיש לברכה זו סמך יפה באגדה, כיון שלא מוזכרת בתלמוד - מי יש לו כח לתקנה. וכן שם בשו"ע (סעי' ז) כתב: "יש נוהגין לברך ברכות אחרות נוספות על אלו, וטעות הוא בידם", ע"כ. והטעם כנזכר לעיל.

וצריך עיון, דבאותו סימן (סעי' ד) כתב בשו"ע: "והנשים מברכות שעשני כרצוני", ע"כ. וכתב ע"ז בפרי חדש: "ולי נראה שאינן מברכים אלא הב' ראשונות ותו לא, כיון דלא אשכחינן לה בגמרא, דכולי האי הוי ליה לפירושי", ע"כ. והעתיקו דבריו הרבה אחרונים, עיין כף החיים. ותמוה מה יענה מרן השו"ע על זה, שהרי הוא עצמו כתב בסימן זה שלא לברך ברכות נוספות מחמת טענה זו של הפר"ח, וכאן שבקיה לשיטתיה והצריך הנשים לברך ברכה שלא נזכרה בתלמוד, אשמח לשמוע ישוב נכון לקושיתי ושכמ"ה.

אוצר 1234567